

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ,
ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ

«EURASIAN GHG MANAGEMENT» ЖШС

ЕСЕП

**Тақырыбы «ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ АУАНЫҢ АЛЫС
ҚАШЫҚТЫҚТА ШЕКАРААЛЫҚ ЛАСТАНУЫ ТУРАЛЫ
КОНВЕНЦИЯНЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ БОЙЫНША МІНДЕТТЕМЕЛЕРІНЕ
СӘЙКЕС ЛАСТАУШЫ ЗАТТАРДЫҢ ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ
ЖЫЛ САЙЫНҒЫ АҚПАРАТТЫҚ ЕСЕПТІ ДАЙЫНДАУ»**

"Eurasian GHG

Management" ЖШС директоры

О.А. Никифоров

Нұр-Сұлтан қ.
2020 жыл

ОРЫНДАУШЫЛАРДЫҢ ТІЗІМІ

Тақырып жетекшісі: ВВО
басшысы "Eurasian GHG
Management" ЖШС,
биология ғылымдарының
кандидаты

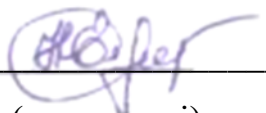

(қолы, күні)

Л.В. Шабанова

"Eurasian GHG Management"
ЖШС сарапшысы

(қолы, күні)

Е.С. Никифорова

Аудармашы
(Қазақ тілі)

(қолы, күні)

А.Ж.Келдиар

Аудармашы
(Ағылшын тілі)

(қолы, күні)

А.О. Никифоров

МАЗМҰНЫ

Анықтамалар, белгілер және қысқартулар	4
Кіріспе	5
1 Жалпы мәліметтер	9
1.1 Хаттамаларға қатысушылар болып табылмайтын елдерге шығарындылар бойынша есептілікті ұсынуға қойылатын талаптар	9
1.2. Құралдар	12
1.3. Конвенцияның хаттамалары туралы мәліметтер:	13
2 Әдіснамасы	13
2.1. Әдістемелік материалдар	13
2.2. Шығарындылар көрсеткіштерінің есебі	16
2.3. Атмосфералық ауадағы шығарындылар бойынша есептік кестесі	19
Annex_I_Emissions_1990-2019_Kazakhstan	21
2.4. Шығарындылар санын талдау	48
2.5. Географиялық торға сілтеме жасай отырып деректерді ұсыну	49
3 Қабылданған шешімдерді талдау	52
Пайдаланылған әдебиеттер тізімі	66
1 Қосымша. Шығарындылар көрсеткіштерін есептеу	76
2 Қосымша. 2019 жылғы шешімдер жинағы	136

АНЫҚТАМАЛАР, БЕЛГІЛЕР ЖӘНЕ ҚЫСҚАРТУЛАР

Осы ұзақ қашықтықтарға ауаның шекарааралық ластануы туралы Конвенцияны жүзеге асыру жөніндегі Қазақстан Республикасының міндеттемелеріне сәйкес ластаушы заттардың шығарындыларының жыл сайынғы ақпараттық есепті дайындау туралы есепте (бұдан әрі-есеп) мынадай белгілер, қысқартулар және химиялық символдар қолданылады:

ҰОЗ/	- Ұшпа органикалық заттар (VOC - volatile organic compounds)
ҚБ ₁₀ , ҚБ _{2,5}	- Қатты бөлшектер (PM ₁₀ , PM _{2,5}) - ауа ластаушы зат, оның құрамына қатты микробөлшектер де, шамамен 10 нм-ден 2,5 мкм-ге дейінгі және 2,5 мкм-ден 10 мкм-ге дейінгі сұйықтықтардың ең кішкентай тамшылары кіреді
TSP	Аспалы бөлшектер (total suspended particulate)
PCDD/ PCDF	Диоксидтер, фурандар (dioxins/ furans) - полихлоридті дибензопарадиоксиндер (ПХДД) және полихлоридті дибензофурандар (ПХДФ)
BC	- Күйе (black carbon)
NO _x	- Азот диоксидін қайта есептегендегі азот оксидтері
HCB	Гексахлорбензол (ГХБ)
PCBs	Полихлорланған бифенилдер (ПХБ) немесе полихлорланған дифенилдер (ПХД)
SO _x	- Күкірт қостотығына қайта есептегендегі күкірт оксидтері

КІРІСПЕ

Ауаның ластануы адам денсаулығына, азық-түлік қауіпсіздігіне зиянды әсер етеді, экономикалық дамуды қиындатады, климаттың өзгеруіне ықпал етеді және адамдарға өмір сүруге мүмкіндік беретін қоршаған ортаны нашарлатады.

Энергетика, көлік, ауыл шаруашылығы және қалдықтарды қайта өңдеу сияқты салалардағы экономикалық қызмет нәтижесінде ауаға ластаушы заттар немесе химиялық қосылыстар шығарылады, олар әртүрлі химиялық реакцияларға түсіп, атмосферада қайталама ластануды құрайды. Ауаның ластануына экономиканың әртүрлі салалары қатысады және оның әсері ластану көздерінің жанында ғана емес, сонымен бірге бүкіл планетада байқалады, бірақ онымен күрес көбінесе тарсалалық принцип бойынша жүзеге асырылады, ал көптеген ауыр зардаптарға әкелетін бұл мәселені шешу халықаралық деңгейде бірлескен әрекеттерді қажет етеді. Кенттену процесін жеделдету ауаның ластануының жоғарылауына да айтарлықтай әсер етеді. Ауаның ластануы мемлекеттік шекараларды талдамайды: бір елде орналасқан көзден ауаға шығарындылар басқа елдің аумағында, кейде мыңдаған шақырым қашықтықта тасымалдануы және тұндырылуы мүмкін.

БҰҰ ЕЭК аймағында атмосфераға шығарындыларды қысқарту бойынша келісілген іс-қимылдар үшін ауаның алыс қашықтықтарға шекарааралық ластануы туралы Конвенция әзірленді. Конвенция Женевада 1979 жылы 30 қарашада қабылданды. Конвенция елдердің аймақтағы ауаның ластануын және оның салдарын азайту мақсатында шығарындыларды азайту стратегияларын зерттеу, бақылау және әзірлеу саласындағы келісілген күш-жігерінің арқасында БҰҰ ЕЭК аймағында ауаның ластануын тудыратын шығарындыларды азайту туралы шарттың рөлін атқарады.

Конвенцияның мақсаттары мен міндеттері::

Тиісті ұлттық іс-шараларды әзірлеу мақсатында және ақпарат

алмасу, консультациялар, ғылыми-зерттеу қызметі және мониторинг арқылы белсенді халықаралық ынтымақтастықты күшейтуге өзінің дайындығын растау;

Алыс қашықтықтағы ауаның шекарааралық ластануын қоса алғанда, ауаның ластануына қарсы күрес жөніндегі ұлттық шараларды үйлестіру.

1979 жылдан бастап БҰҰ ЕЭК-тің ауаның алыс қашықтықтарға шекарааралық ластануы туралы Конвенциясының тараптары ауа сапасын жақсарту үшін бірлесіп жұмыс істеуде. Конвенция үкіметтерге күкірт диоксиді, азот оксиді, ұшпа органикалық қосылыстар, аммиак, тұрақты органикалық ластағыштар, ауыр металдар мен қатты бөлшектер, соның ішінде қара көміртегі (күйе) сияқты ауаны ластайтын заттардың шығарындыларын қалай жақсы бақылауға және азайтуға қолдау көрсетеді.

Қазіргі уақытта 51 ел Конвенцияның тарабы болып табылады

1979 жылы қабылданған күннен бастап, ең алдымен, кең аймақтық шеңберде ауаның ластану мәселелерін шешу үшін құрылған алыс қашықтықтағы ауаның трансшекаралық ластануы туралы Конвенция ғалымдар мен мемлекет қайраткерлері арасында өзара ақпарат алмасуға ықпал етті.

Тығыз үкіметаралық ынтымақтастықпен бірге бұл шығарындылардың, ең алдымен күкірт диоксидінің күрт төмендеуіне ықпал етті. Еуропаның көптеген аймақтарында топырақтың қышқылдануы тоқтатылды, ал судың қышқылдануының төмендеуі олардың толықтай жойылып кету аймақтарындағы балық популяциясының қалпына келуіне ықпал етті. Конвенция шеңберінде Солтүстік жарты шар елдерінде қол жеткізілген табыстарға қарамастан, ғылыми зерттеулердің нәтижелері ауаны ластағыштар (ұсақ бөлшектерді (PM2.5), озонды, азотты, ауыр металдарды, тұрақты органикалық ластағыштарды қоса алғанда) ЕЭК өңіріндегі халықтың денсаулығы мен экожүйелердің жай-күйіне әлі де теріс әсер ететінін көрсетеді.

Қазіргі уақытта басқа халықаралық ұйымдармен және келісімдермен

– Стокгольм Конвенциясымен, Минамат Конвенциясымен, Арктикалық мониторинг және бағалау бағдарламасымен, өңірлік теңіз конвенцияларымен (Балтық теңізі ауданының теңіз ортасын қорғау жөніндегі Конвенция және Атлант мұхитының солтүстік-шығыс бөлігінің теңіз ортасын қорғау жөніндегі халықаралық Конвенция сияқты) климатты және ауа тазалығын сақтауға арналған коалициямен синергия және ынтымақтастық өсуде.

Қазақстан «Қазақстан Республикасының алыс қашықтықтарға ауаның шекарааралық ластануы туралы Конвенцияға қосылуы туралы» Қазақстан Республикасының 2000 жылғы 23 қазандағы N 89-І Заңына сәйкес Конвенция тараптарына қосылды.

Конвенция хаттамаларының талаптары қышқылдандыру және эвтрофикация (су қоймаларының өсуі) сияқты нақты табиғат қорғау проблемаларын шешуге бағытталған немесе күкірт, азот, ұшпа органикалық ластанулар, тропосфералық озон, ауыр металдар және тұрақты органикалық ластағыштар сияқты нақты ластағыштарға арналған. Конвенция хаттамалары атмосфераға ластаушы заттардың антропогендік шығарындыларымен күресу үшін маңызды халықаралық құралдар болып табылады.

Қазақстан әзірге хаттамалардың қатысушысы болып табылмайды. Бұл жағдай Қазақстанның БҰҰ ЕЭК ынтымақтастық бағдарламаларына қатысу және Конвенция шеңберіндегі бағдарламаларды іске асыруға қаржылық және техникалық қолдау алу мүмкіндігін шектейді.

Техникалық тапсырмаға сәйкес ұлттық есеп шеңберінде:

Шығарындылар кадастрлары туралы бастапқы деректерді жинау жүргізілді, 2019 жылы Қазақстандағы ластаушы заттар эмиссияларын түгендеу жөніндегі ЕМЕП басшылығына сәйкес есептеулер жүргізілді, есепті жыл үшін КТЗВБР Хатшылығының талаптарына сәйкес талап етілетін форматта есептік электрондық кестелер құрастырылды және оларды КТЗВБР түгендеу және болжамдары жөніндегі жұмыс тобына

жіберді. Қазақстан Республикасының 2019 жылғы ластаушы заттарды түгендеу жөніндегі ақпараттық есебі КТЗВБР Хатшылығының есепті жылдағы талаптарына сәйкес дайындалды және оны КТЗВБР түгендеу болжамдар жөніндегі жұмыс тобына жолдасын.

Бастапқы құжаттарға сілтемелерді көрсете отырып, Конвенцияның талаптарын жүзеге асыру туралы КТЗВБР атқарушы органы мәжілістерінің соңғы шешімдеріне шолу ұсынылды:

- конвенцияның талаптарын жүзеге асыру туралы тараптардың қабылдаған шешімдерін талдау; - Қазақстан Республикасына қатысты КТЗКБҚ тараптар кеңестерінің соңғы шешімдерін талдау;

- конвенция талаптарын орындау жөніндегі шараларды іске асыру процесін талдау, оны жетілдіру жөнінде ұсыныстар әзірлеген кемістіктері мен кемшіліктерді бағалау;

- конвенция талаптарын іске асыру бойынша хабарды арттыру туралы ақпаратты қамтиды.

БҰҰ ЕЭК Хатшылығының талаптарына сәйкес географиялық торға байланыстырылған деректер көрсетілген жылы үшін КТЗВБР түгендеу және болжамдар орталығына ұсынылды.

1. Жалпы мәліметтер

1.1. Хаттамаларға қатысушылар болып табылмайтын елдерге шығарындылар бойынша есептілікті ұсынуға қойылатын талаптар

Алыс қашықтықтарға ауаның шекарааралық ластануы туралы Конвенцияның (бұдан әрі – КТЗВБЗ) 8-бабына сәйкес: "Келісуші тараптар 10-бапта айтылған атқарушы органның шеңберінде және екі жақты негізде өздерінің ортақ мүдделері үшін қолда бар ақпаратпен алмасады:

келісілген мөлшердегі желілік бірліктерден түсетін күкірт диоксидінен бастап келісілген ауаны ластағыштарды келісуге жататын уақыт кезеңдеріндегі шығарындылар туралы деректер;

немесе күкірт диоксидінен бастап, ұлттық шекаралар арқылы, қашықтықта және келісуге жататын уақыт кезеңдерінде келісілген ауа ластағыштарының ағындары туралы.

Өзінің 32-ші сессиясында (Женева, 2013 жылғы 9-13 желтоқсан) КТЗВБР атқарушы органы КТЗВБР сәйкес шығарындылар мен болжамдар туралы деректерді ұсынудың қайта қаралған басшылық қағидаттарын қабылдады (шешімдер: ECE/EB.AIR/122/Add.1, 2013/3 және 2013/4). 2014 жылға арналған есеп беру нұсқаулары (ECE / EB.AIR.125) 2015 жылдан бастап және 2019 жылы қолдануға қабылданды.

2018-2019 жылдар кезеңінде бағдарламалық қамтамасыз ету сапасын жақсарту бағдарламасы әзірленді, сыналды қамту саласын және шығарындылар кадастрының шолу мазмұнын (ECE/EB) анықтау мақсатында ақпараттық қамтамасыз ету үшін ықтимал элементтердің тізбесі енгізілді. AIR/WG.5/122 және I қосымша).

Бұл қайта қаралған нұсқа оның 5 – ші бірлескен сессиясында Еуропада ауаны ластайтын заттарды ұзақ қашықтықтарға көшіруді бақылаудың және бағалаудың бірлескен бағдарламасымен (бұдан әрі- ЕМЕП) мақұлданды және 2020 жылдан бастап КТЗВБР шеңберінде есептілікті ұсыну үшін пайдаланылуы тиіс.

II қосымша (ақпаратты ұсыну үлгілері) 2019 жылдан бастап міндетті

есепке енгізілген конденсаттар туралы ақпаратты ұсыну үшін кестені қосу арқылы қайта қаралды.

Шығарындыларды түгендеу жөніндегі есеп мынадай мерзімдерде ұсынылуға тиіс:

- шығарындылардың толық уақытша қатары (I қосымша) жыл сайын 15 ақпанға дейін;
- 15 ақпанға дейін түзетуге арналған жаңа өтінім туралы хабарлама (егер қолданылса);
- Iirs (II қосымша) жыл сайын 15 наурызға;
- 2015 ж болжамдары (IV қосымша). одан әрі әрбір төрт жыл сайын 15 наурызға;
- 2017 ж. тор деректері (V қосымша) және одан әрі әрбір төрт жыл сайын 1 мамырға қарай;
- 15 наурызға қарай түзетуге арналған жаңа өтінім үшін растайтын құжаттама;
- 2017 жылғы LPS (VI қосымша) ақпараты және әр төрт жыл сайын 1 мамырға дейін.

Шығарындылар кадастрлары туралы жыл сайынғы есеп беру 1990 жылдан бастап N-2 (2000 жылдан бастап ҚТ және күйе үшін) келесі көрсеткіштер бойынша толық уақыт қатарларын қамтуы тиіс:

Негізгі компоненттер:

Sox-SO₂ қайта есептегендегі күкірт оксидтері

NO_x-азот оксидтері, NO₂ қайта есептегенде

NH₃-Аммиак

НМЛОС-металл емес ұшпа органикалық қосылыстар

СО-көміртегі тотығы

Қатты бөлшектер (ҚТ):

PM₁₀-диаметрі 10 мкм аспайтын қатты бөлшектер

PM_{2.5}-диаметрі 2,5 мкм аспайтын қатты бөлшектер

TSP-тоқтатылған бөлшектердің жалпы саны

BC-көміртекті қара, яғни көміртекті қатты бөлшектер жарық сіңіреді

Ауыр металдар (ТМ):

Cd-кадмий және оның қосылыстары

Pb-қорғасын және оның қосылыстары

As-мышьяк және оның қосылыстары

Cr-Хром және оның қосылыстары

Cu-мыс және оның қосылыстары

Hg-сынап және оның қосылыстары

Ni-Никель және оның қосылыстары

Se-Селен және оның қосылыстары

Zn-мырыш және оның қосылыстары

Тұрақты органикалық ластағыштар (тол):

ПХДД / ПХДФ - диоксиндер және фурандар

ПАУ-Полиароматикалық көмірсутектер {бензо (а) пирен, бензо (b) флюорантен, бензо (k) флюорантен, индено (1,2 ,, 3-cd) пирен, барлығы 1-4}

ГХБ-гексахлорбензол (CAS: 118-74-1)

ПХД-полихлорланған дифенилдер

Болжамдар NO_x, NMLOS, No_x, NH₃ және BC үшін ұсынылуы керек (қажет болған жағдайда).

Көлік шығарындыларына келетін болсақ, барлық тараптар шығарындыларды Еуростатқа немесе халықаралық энергетикалық агенттікке ұсынылған Ұлттық энергетикалық баланстарға сәйкес есептеуі керек. Сондықтан автомобиль көлігінен шығарындылар тиісті жақта сатылатын отын негізінде есептелуі керек. Бұдан басқа, тараптар пайдаланылған отын немесе Тараптың географиялық ауданында жүріп өткен километр негізінде жол көлік құралдарының шығарындыларын ерікті түрде есептей алады.

1.2. Құралдар:

2019 жылғы ауаны ластауыштар шығарындыларының кадастрлары бойынша ЕМЕП/ЕАОС басшылығы (әдістемелерді жаңарту 2020 жылғы 10 қараша)

2016 жылға арналған ауаны ластауыштар шығарындыларының кадастрлары бойынша ЕМЕП/ЕАОС басшылығы

COPERT (emisia қолдайды),

АР шығарындылар коэффициенттерінің кітапханасы (SYKE қолдайды)

Финдік және эстондық шығарындылар бойынша сарапшылар тобы әртүрлі есептілік форматтарының (NACE, SNAP, NFR, CRF, E-ЛШТТ, GAINS/RAINS) санаттарын байланыстыратын картографиялық кесте құрды. Соңғы жаңартылған күні 2019 жылғы 6 желтоқсан.

1.3. Конвенцияның хаттамалары туралы мәліметтер:

Шығарындылар бойынша есептілікті ұсыну Конвенцияның жалпы талаптарына қатысты міндеттемелерді және Конвенция хаттамалары шеңберінде есептілікті ұсынуға қойылатын ерекше талаптарды орындау үшін қажет. Есеп беру туралы талаптар келесі хаттамаларда жазылған:

- Күкірт шығарындылары мен олардың трансшекаралық ағындарын қысқарту туралы хаттама (Хельсинки, 1985 жыл);
- Азот тотығуының шығарындыларын немесе олардың шекарааралық ағындарын шектеу туралы хаттама (София, 1988 жыл);ыл);
- Ұшпа органикалық қосылыстар шығарындыларын немесе олардың шекарааралық ағындарын шектеу туралы хаттама (Женева, 1991 жыл);
- Күкірт шығарындыларын одан әрі қысқарту туралы хаттама (Осло, 1994 жыл);
- Ауыр металдар жөніндегі хаттама (Орхус, 1998 жыл) және оған 2009 жылғы түзетулер
- Тұрақты органикалық ластағыштар бойынша хаттама (Орхус, 1998 жыл);

- Қышқылдануға, эвтрофикацияға және жер үсті озонна қарсы күрес туралы Гетеборг ХАТТАМАСЫ (1999) және оған 2012 жылғы түзетулер.

Шығарындылардың ұлттық төбелік мәндері туралы директиваның (бұдан әрі – МӨЗ) 2016 жылғы жаңартылған нұсқасы Қышқылдандыру, эвтрофикация, қатты бөлшектердің түзілуі және жерге жақын озонмен ластанудың себебі болып табылатын ауаның бес негізгі ластауышы бойынша шығарындыларды 2020 және 2030 жылдарға қарай қысқарту бойынша міндеттемелерді белгілейді: т.е. күкірт диоксиді (SO₂); азот оксиді (NO_x); ұсақ қатты бөлшектер (ТЧ_{2,5}); металл емес ұшпа органикалық қосылыстар (НМЛОС) және аммиак (NH₃). Сондай-ақ, ол бұрынғы директивада (2001 ж.) белгіленген 2010 жылға арналған шығарындылардың төбе мәндері 2019 жылдың соңына дейін мүше мемлекеттер үшін қолданылатынына кепілдік береді.

2. Әдіснамасы

2.1 әдістемелік материалдар

1) қызметі қоршаған ортаға әсері^{1 2 3}. ететін әрбір кәсіпорында атмосфераға ластаушы заттардың шығарындыларын (бұдан әрі – ЖЗ) бағалау қоршаған ортаны қорғау саласындағы әдістемелік құжаттар негізінде жүргізіледі. .

Әдістемелік құжаттарда есептеу формулалары, әр ЗВ және өнеркәсіптік кәсіпорын қызметінің саласы үшін коэффициенттер, шығарындылардың нормативтік-рұқсат етілген мәндері белгіленген. Әдістемелер ЗВ шығарындыларының есептік көлемін экономиканың қауіпті секторлары үшін жеткілікті дәлдікпен анықтауға мүмкіндік береді.

---

¹ «Қоршаған ортаға эмиссиялар нормативтерін айқындау әдістемесін бекіту туралы «Қазақстан Республикасы Қоршаған ортаны қорғау министрінің 2012 жылғы 16 сәуірдегі № 110-ө бұйрығы.

² Қоршаған ортаны қорғау саласындағы жекелеген әдістемелік құжаттарды бекіту туралы "Қазақстан Республикасы Қоршаған орта және су ресурстары министрінің 2014 жылғы 12 маусымдағы № 221-Ө бұйрығы»

Приказ Министра окружающей среды и водных ресурсов Республики Казахстан от 12 июня 2014 года № 221-Ө «Об утверждении отдельных методических документов в области охраны окружающей среды»

³ "Қоршаған ортаға әсерді бағалау жүргізу жөніндегі Нұсқаулықты бекіту туралы"Қазақстан Республикасы Қоршаған ортаны қорғау министрінің 2007 жылғы 28 маусымдағы № 204-п бұйрығы.

Осындай есептеулерге сәйкес лицензияланған ұйымдар әрбір кәсіпорын үшін рұқсат етілген шығарындылар (бұдан әрі - ШРШ) жобасын әзірлейді, соның негізінде кәсіпорындар қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органнан осы рұқсаттың қолданылу мерзімінің әрбір 5 жылына атмосфераға шығарындыларға және су мен топыраққа төгінділерге рұқсат алады. Өндірістік бақылауды жүзеге асыру Ережелеріне және автоматтандырылған мониторинг жүргізу ережелеріне сәйкес кәсіпорындар шығарындыларды, радиацияны, шаңды және басқа көрсеткіштерді зертханалық өлшеуден тұратын мерзімді өндірістік мониторинг жүргізуге міндетті. Мониторинг нәтижелері бойынша кәсіпорындар ұлттық статистика бюросының порталына Қазақстан Республикасының Стратегиялық жоспарлау және реформалар жөніндегі агенттігі белгілеген тоқсан сайынғы “2 ТП ауа” есептерін және басқа да статистикалық деректерді ұсынады

2) Автоматтандырылған өндірістік мониторинг өте қымбат іс – шара болғандықтан, оны I және II қауіптілік санатындағы кәсіпорындар жүргізеді, III санаттағы кәсіпорындар шығарындыларды тікелей өлшеудің орнына 10 жылда кемінде бір рет өзектендірілетін ШЖШ-дағы есептік көрсеткіштерді пайдалануды қалайды.

Ұлттық статистика бюросында алынған көрсеткіштерді агрегаттайды және жалпыға қолжетімді сайтта және мерзімді жарияланымдарда көрсетілетін ұлттық статистикалық есептілікті жасайды, оларды осы сайтта қарауға немесе ұлттық статистика бюросында қағаз түрінде тапсырыс беруге болады.

3) Осы ұлттық есепті жасау үшін жалпыға қолжетімді статистикалық көрсеткіштер пайдаланылды және Қазақстанның түрлері мен салалары бойынша шығарындылардың бөлінуін көрсететін қосымша ақпаратқа тапсырыс берілді.

Осылайша, ұлттық түгендеуді жүзеге асыру үшін 1a2d, 1a2e, 1b1a, 1b2aiv, 2A6, 2b1, 2b10a, 2c1, 2c3, 2c5, 2c7c бөлімдері санитарлық

ережелердің талаптарына сәйкес жүзеге асырылатын тұрақты өндірістік мониторинг нәтижелері бойынша құрылған ластаушы кәсіпорындардың тікелей есептері негізінде толтырылды.

Ұлттық статистика бюросының 17.11.2020 жылғы 17 қарашадағы № 16-5-21/5518 хатына сәйкес Қазақстанда атмосфераға ерекше ластаушы заттар шығарындыларының көлемі бойынша келесі салаларға тікелей статистикалық деректер алынды:

Тас көмір өндіру

Азық-түлік өнімдерін өндіру

Сусындар өндірісі

Темекі өнімдерін өндіру

Қағаз және қағаз өнімдерін өндіру

Мұнай өңдеу өнімдерін, шымтезек пен көмірден брикеттер өндіру

Мұнай өңдеу өнімдерін өндіру

Химия өнеркәсібі өнімдерін өндіру, оның ішінде

- аммиак өндірісі,

Отқа төзімді бұйымдар өндірісі

Балшықтан жасалған құрылыс материалдарын өндіру

Металлургия өндірісі, оның ішінде- чугуун шығарылымы, болат және ферроқорытпа

- негізгі асыл және түсті металдар өндірісі, оның ішінде

- алюминий өндірісі

- қорғасын, мырыш және қалайы өндірісі

- мыс өндіру

- басқа түсті металдар өндірісі

- титан, магний, вольфрам және молибден ұнтағын өндіру.

PM10 және PM2.5-ті қоса алғанда, шығарындылардың қалған көрсеткіштері Аг шығарындыларының кітапханасы ұсынған шығарындылар коэффициенттерін қолдана отырып, өндіріс және көлік тасымалы туралы статистикалық мәліметтер негізінде 1 қиындық

деңгейіне есептелген.

2.2 шығарындылар көрсеткіштерінің есебі

Статистикалық деректер ұлттық статистика бюросы ресми порталының ақпаратынан келесі салымдар бойынша алынды:

- С-23 - Г - 2019 (Қаз-рус) - Қазақстан Республикасындағы қоршаған ортаны қорғау. Охрана окружающей среды в Республике Казахстан. 2015-2019;

.- Б-04-07-Г 2019 - Қазақстан Республикасындағы атмосфералық ауаны қорғаудың жай-күйі туралы. Қазақстан Республикасындағы атмосфералық ауаны қорғаудың жай-күйі туралы. 2019;

- А-1- Атмосфералық ауаға ластаушы заттардың шығарындылары.xls;

- Б-05-03-Г (2019) часть 1, 2 - Қазақстан Республикасының отын-энергетикалық балансы. Топливо-энергетический баланс Республики Казахстан. 2019 год;

- 2019_Б-05-02-Г - Қазақстан Республикасының жылу электр станциялары мен қазандықтарының жұмысы туралы. Қазақстан Республикасының жылу электр станциялары мен қазандықтарының жұмысы туралы. 2019;

- С-21-Г-2019 (каз-рус) - Қазақстан Республикасындағы ауыл, орман және балық шаруашылығы. Сельское, лесное и рыбное хозяйство в Республике Казахстан. 2015-2019;

- Б-03-03-Г (2019) - Қазақстан Республикасындағы ауыл, орман және балық шаруашылығы өнімдерінің (көрсетілетін қызметтерінің) жалпы шығарылымы. Валовый выпуск продукции (услуг) сельского, лесного и рыбного хозяйства в Республике Казахстан;

- Шошқа.xls, қой мен ешкі.xls, құстар.xls, жылқылар.xls, түйелер.xls, ІҚМ.xls;

- Б-04-04-Г (2019) - Қазақстан Республикасы өнеркәсібі жұмысының негізгі көрсеткіштері. Основные показатели работы промышленности Республики Казахстан. 2019;

- С-33-Г-2019 (каз и рус) - Қазақстан Республикасы бойынша шикізаттың аса маңызды түрлерінің, өндірістік-техникалық мақсаттағы өнімдердің және тұтыну тауарларының ресурстары мен пайдалану баланстары. Балансы ресурсов и использования важнейших видов сырья, продукции производственно-технического назначения и потребительских товаров по Республике Казахстан. 2015-2019;

- С-24-Г-2019 (каз-рус) - Қазақстан Республикасындағы көрсетілетін қызметтер. Услуги в Республике Казахстан. 2015-2019;

- С-26-Г-2019 (каз-рус) - Қазақстан Республикасындағы көлік. Транспорт в Республике Казахстан. 2015-2019;- Б-09-02-Г (2019) - Қазақстан Республикасындағы көлік өнімдері және көрсетілген қызметтері (қатынас түрлері бойынша) туралы. О продукции и услугах транспорта в Республике Казахстан (по видам сообщений). 2019;

- Б-09-03-Г (2019) - Қазақстан Республикасындағы теміржол көлігінің қызметі туралы. О деятельности железнодорожного транспорта в Республике Казахстан. 2019;

- Автобус көлігі.xls, ішкі су көлігі.xls; Әуе көлігі.xls, Жүк автомобиль көлігі.xls; теміржол көлігі.xls; жеңіл автомобиль көлігі.xls; теңіз көлігі.xls, ПМ базасы бойынша экспресс-ақпарат (Каз)+.docx, Құбыр көлігі.xls;

- Б-04-09-Г коммунальные отходы - Қазақстан Республикасындағы коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу туралы. Об обращении с коммунальными отходами в Республике Казахстан. 2019;

- Б-07-05-Г (2019) - Қазақстан Республикасындағы тауарлар мен көрсетілетін қызметтерді өткізу көлемі. Объем реализации товаров и услуг в Республике Казахстан. 2019;

- 2019_4-кв_Б-11-01-К - Қазақстан Республикасында көрсетілген қызметтердің көлемі туралы. Об объемах оказанных услуг в Республике Казахстан. Қаңтар-желтоқсан 2019 жыл;

- Б-06-08-Г (2019) - Қазақстан Республикасында құрылыс жұмыстарының орындалуы және объектілерді пайдалануға беру туралы. О выполнении строительных работ и вводе в эксплуатацию объектов в Республике Казахстан. 2019;

-12_2019_Б-06-05-М - Қазақстан Республикасында құрылыс жұмыстарының орындалуы және объектілерді пайдалануға беру туралы. О выполнении строительных работ и вводе в эксплуатацию объектов в Республике Казахстан. Қаңтар-желтоқсан 2019 жыл;

- Э-04-06-Г (2019) ru - Жедел ақпарат. 2019 жылғы өнеркәсіп жұмысының қорытындысы;

-Э-04-08-Г-(2019)_ru.doc -Жедел ақпарат. Қазақстан Республикасындағы атмосфералық ауаға ластаушы заттардың шығарындылары туралы.

4) 3b4d, 3b4f, 3b4gii, 3b4giii, 3b4giv (Annex_I) позицияларының ұлттық статистикада түрлері бойынша бөліну жоқ: ешкілер қойлармен бірге есепке алынады, құстардың барлық түрлері «құстар» бір сәйкестендірумен есепке алынады, қашырлар мен есектер үй шаруашылықтарында бір мөлшерде болады, есепке алу жүргізілмейді.

Деректердің сапасын жақсарту үшін жүк автомобильдері мен автобустардың қозғалтқыш түрі мен мотоциклдер деректерінің ұлттық статистикасын есепке енгізген жөн, өйткені қазіргі уақытта мұндай бөлу тек жеңіл көлік үшін ғана бар.

PM₁₀ және PM_{2.5} қоса алғанда, шығарындылар көрсеткіштерінің барлық есептері шығарындылардың ұлттық түгендеуін дайындау бойынша техникалық нұсқаулық негізінде қабылданды. 1-тармақ бойынша шығарындылардың есептеулері «қоршаған ортаны қорғау саласындағы жекелеген әдістемелік құжаттарды бекіту туралы» Қазақстан

Республикасы Қоршаған орта және су ресурстары министрінің 2014 жылғы 12 маусымдағы № 221-Ө бұйрығы негізінде жүргізіледі.

5) кестеде (Annex_I) 2018 жылмен салыстырғанда қоршаған орта¹¹ жөніндегі Еуропалық Агенттіктің сайтында ұсынылған әдістемелерге сәйкес ластаушы заттардың шығарындылары бойынша көрсеткіштер қосылған.

Шығарындылар көрсеткіштерінің есебі осы баяндаманың 1-қосымшасында шығарындыларды есептеу файлының Excel нысанында ұсынылған.xls.

2.3. Атмосфералық ауаға шығарындылар бойынша есептік кесте

Шығарындылар бойынша есептік кесте 21-бетте келтірілген және "Annex_I_Emissions_1990-2019_kazakhstan.xlsx».

2.4. 1-кестеде келтірілген 2019 және 1990 жылдардағы шығарындылар санын талдау өндірістік қуаттардың өсуін және Қазақстан бойынша ластаушы заттар шығарындыларының жалпы ұлғаюын айғақтайды.

1 кесте

NO _x (as NO ₂)	NM VOC HM ЛОС	SO _x (as SO ₂)	NH ₃	PM 2.5	PM 10	TSP (Тоқт атылғ ан бөлш ектер дің жалп ы саны)	BC (ка ра күй е)	CO	Pb	Cd	Hg	As	Cr	Cu	Ni	Se	Zn	PCDD/ PCDF (dioxin s/ furans)	Ben zo (a) pyr ene	benzo (b) fluora nthen e	benzo (k) fluora nthen e	Ind eno (1,2 ,3- cd) pyr ene	Tot al 1-4	HCB (ГХБ)	PCBs (ПХД)	
1990 ж.																										
792,63	372,22	1049,36	342,16	15,17	83,20	133,78	0,17	1564,82	99,70	5,34	4,35	7,66	79,68	66,81	133,68	3,16	222,67	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	8,67	0,00	318,51	
20019 ж																										
709,66	376,55	2172,83	415,64	171,41	399,41	1206,32	14,19	2529,06	505,27	5,71	20,03	22,30	18,79	373,19	15,36	244,89	209,54	0,33	36,77	52,62	20,90	17,70	127,92	7,93	123,95	
Төмендеуі +, көбеюі -																										
82,97	-4,33	-1123,47	-73,48	-156,24	-316,21	-1072,54	-14,02	-964,24	-405,57	-0,37	-15,68	-14,64	60,89	-306,38	118,32	-241,73	13,13	-0,33	-36,76	-52,62	-20,9	-17,7	-119,25	-7,93	194,56	

2.5. Географиялық тормен байланыстырылған деректерді ұсыну 2-кестеде келтірілген.

LPS	GNFR	E- PRT R/ PRT R Facility ID	Биіктік классы (1-5)	Ұзақтық	Широта	NOx (как NO ₂)	NM VO C	SOx (как SO ₂)	NH ₃	PM _{2.5}	PM ₁₀	CO	Pb	Cd	Hg	PCD D/ PCD F (dioxins/ furans)	PA Hs	HC B	PCB s
				град	град	кг	кг	кг	кг	кг	кг	кг	кг	т	т	т	г I- Teq	т	кг
Ақмола облысы	B_Industry A_PublicPower K_AgriLivestock L_AgriOther		2,3,4	65.39 - 73.91	50.16 - 53.56	4,463	-	18,363	0,564	23,965	2,553	19,076	0,054	-	-	-	-	-	-
Ақтөбе облысы	B_Industry D_Fugitive J_Waste I_Offroad		1,2	53.54 - 59.80	45.23 - 51.15	12,72 7	-	24,023	0,025	11,474	0,385	38,244	0,004	-	-	-	-	-	-
Алматы облысы	B_Industry A_PublicPower K_AgriLivestock		3,4	73.65 - 82,44	42.31 - 47.29	5,620	-	10,544	0,127	9,839	0,626	13,072	0,22	-	-	-	-	-	-
Атырау облысы	B_Industry D_Fugitive G_Shipping I_Offroad J_Waste		2	47.97 - 54.99	45.86 - 48.98	18,10 3	-	47,946	0,022	1,056	0,214	43,96	0,035	-	-	-	-	-	-
Батыс Қазақстан облысы	B_Industry D_Fugitive K_AgriLivestock A_PublicPower		1,2	46.46 - 54.46	48.52 - 51.78	4,251	-	3,704	0,030	1,082	0,295	7,033	0,001	-	-	-	-	-	-

	wer																		
Жамбыл облысы	B_Industry D_Fugitive M_other		2,3	69.68 - 75.21	42.76 - 46.05	5,587	-	3,388	0,126	5,624	0,722	6,453	0,003	-	-	-	-	-	-
Қарағанды облысы	B_Industry A_PublicPo wer I_Offroad C_OtherSC M-Other K_AgriLives tock		1,2,3,5	63.95 - 77.20	46.07 - 50.16	43,97 2	-	287,109	0,346	78,249	5,086	158,33 4	368,1 68	-	-	-	-	-	-
Қостанай облысы	B_Industry M_Other L_AgriOther		1	59.98 - 66.39	48.93 - 54.49	5,507	-	25,140	0,329	19,363	0,24	19,736	5,873	-	-	-	-	-	-
Қызылорда облысы	D_Fugitive I_Offroad M_other		1,2,3	58.97 - 67.44	42.57 - 46.84	3,249	-	2,098	0,003	2,948	0,105	9,118	0,004	-	-	-	-	-	-
Маңғыстау облысы	B_Industry D_Fugitive A_PublicPo wer H_Aviation G_Shipping		2	50.17 - 55.90	41.37 - 46.49	9,638	-	1,043	0,282	1,166	0,117	10,523	0,002	-	-	-	-	-	-
Павлодар облысы	B_Industry A_PublicPo wer		3,4,5	73.61 - 79.11	50.26 - 53,83	101,9 31	-	330,582	0,107	110,818	0,811	93,363	0,003	-	-	-	-	-	-
Солтүстік – Қазақстан облысы	A_PublicPo wer K_AgriLives tock L_AgriOther		1,4	66.15 - 73.53	52.28 - 55.45	6,536	-	26,841	0,194	15,731	0,5	13,763	0,003	-	-	-	-	-	-

Түркістан облысы	D_Fugitive K_AgriLives tock M_other L_AgriOther		1	67.44 - 69.74	41.03 - 46.06	2,085	-	3,002	0,228	7,036	0,399	8,543	-	-	-	-	-	-
Шығыс – Қазақстан облысы	B_Industry A_PublicPo wer M_other		1,4	76.80 - 87.16	45.65 - 51.35	12,48 2	-	41,843	0,133	24,248	0,713	32,546	15,19 9	-	-	-	-	-
Нұр-Сұлтан қаласы	B_Industry A_PublicPo wer H_Aviation			71.47	51.16,	11,49 6	-	37,058	0,002	8,673	0,194	2,859	0,022	-	-	-	-	-
Алматы қаласы	B_Industry A_PublicPo wer D_Fugitive H_Aviation		4	76.94	43.23	8,567	-	21,429	0,011	6,415	0,037	5,626	0,316	-	-	-	-	-
Шымкент қаласы	B_Industry D_Fugitive I_Offroad H_Aviation M_other		1	69.58	42.31	3,201	-	1,619	0,007	0,734	0,131	5,683	-	-	-	-	-	-

Географиялық торға байланыстырылған шығарындылар туралы есептің толық нұсқасы excel файлында электрондық excel-файл форматында ұсынылған «ANNEX VI: Template for LPS data for each relevant aggregated Gridding NFR sectors (GNFR)».

3. Соңғы шешімдерді талдау

Конвенцияның атқарушы органының отыз тоғызыншы сессиясының 2019 жылы қабылданған шешімдерінің толық мәтіні осы ақпараттық есепке 2-қосымшасында ұсынылған.

№ құжат шешімнің атауы	Шешімдердің негізгі тармақтарының мазмұны	Қазақстан Республикасы заңнамасының нормалары	Нормы законодательства Республики Казахстан
Шешім 2019/1 2020-2029 жылдар кезеңінде Еуропада ауаны ластаушылардың алыс қашықтықтарға таралуын бақылау мен бағалаудың бірлескен бағдарламасының мониторинг стратегиясы	<p>1. қосымшада баяндалған 2020-2029 жылдар кезеңіне арналған Еуропада ауаны ластағыштардың ұзақ қашықтыққа таралуын бақылау мен бағалаудың бірлескен бағдарламасының мониторинг стратегиясын бекіту туралы қаулы;</p> <p>2. тараптарды Еуропада алыс қашықтықтарға ауа ластағыштарының таралуын бақылау мен бағалаудың Бірлескен бағдарламасының географиялық қамту шегінде негізсіз кідірістерсіз стратегияны толық жүзеге асыруды қамтамасыз етуге табандылықпен шақырады</p>	<p>«Қоршаған ортаға әсерді бағалау жүргізу жөніндегі Нұсқаулықты бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Қоршаған ортаны қорғау министрінің 2007 жылғы 28 маусымдағы №204-ө бұйрығы;</p> <p>«Қоршаған ортаға әсерді бағалау рәсіміне және көзделіп отырған шаруашылық және өзге де қызмет бойынша шешімдер қабылдау процесіне қатысты экологиялық ақпаратқа қол жеткізу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Қоршаған ортаны қорғау министрінің 2007 жылғы 25 шілдедегі №238-ө бұйрығы;</p> <p>«Қоршаған ортаға эмиссиялар нормативтерін айқындау әдістемесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Қоршаған ортаны қорғау министрінің 2012 жылғы 16 сәуірдегі №110-ө бұйрығы;</p> <p>Геодезия, картография, кадастр және жерді қашықтықтан зондтау жөніндегі Мемлекетаралық Кеңес туралы ереже. 1992 жылғы 9 қазандағы, 2012 жылғы 30 мамырдағы достастыққа қатысушы мемлекеттердің геодезия, картография, кадастр және жерді қашықтықтан зондтау саласындағы өзара іс-қимылы туралы келісімге өзгерістер енгізу туралы</p>	<p>Қазақстан үшін ауаны ластағыштардың алыс қашықтықтарға таралуын бақылау және бағалау бөлігінде өзекті</p>

		хаттамаға қосымша	
Шешім 2019/2 Қышқылдандыруға, эвтрофикациялауға және жерге жақын озонға қарсы күрес туралы хаттамалар (Гетеборг хаттамасы) тараптардың сақтауын қарау)	1. Гетеборг хаттамасының тараптарына оған енгізілген түзетулермен 2022 жылдан бастап осы Хаттамаға II қосымшаның 1-кестесінде келтірілген жалпы ұлттық шығарындыларды 2010 жылғы шығарындылардың төбелік мәндерімен салыстыру мақсатында оған енгізілген түзетулермен Гетеборг хаттамасының 3-бабының 11-квинквиес-тармағында көзделген түзету рәсімін пайдаланудан бас тарту ұсынылсын; 2. қосымшаның 3 б) тармағын мынадай мәтінмен алмастыра отырып, өзінің 2012/25 шешіміне түзетулер енгізу: «2022 жылдан бастап 1999 жылғы қышқылдандыруға, эвтрофикациялауға және жерге жақын озонға қарсы күрес туралы хаттаманы Тараптың 2012 жылғы 4 мамырда енгізілген түзетулерімен оның 2010 жылғы шығарындылардың төбелік мәндерінің бірін сақтамау мүмкіндігі туралы ағымдағы немесе жаңа ұсынуларды, өтініштерді қоспағанда, сындарлы шешім қабылдау мақсатында төмендегі 4 және 5-тармақтарға сәйкес жіберілетін кез келген ұсынуларды немесе осы Хаттамадағы мұндай ұсыныстар немесе өтініштер бұдан былай қарастырылмайды».	Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Экологиялық кодексі, Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің жобасы туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 30 желтоқсандағы № 1022 Қаулысы	Гетеборг хаттамасын ратификациялау рәсімін дайындау кезінде Қазақстан үшін өзекті
Шешім 2019/3 Ағаш отынын және жағуға арналған шағын қондырғыларды жағуға қатысты	ЕСЕ/ЕВ.AIR/2019/5 құжатындағы ағаш отыны мен шағын жану қондырғыларына қатысты тиісті тәжірибе кодексін қабылдауға қаулы етеді.	Қазақстан Республикасының 2003 жылғы 8 шілдедегі №477-II Орман Кодексі	Қара көміртекті, сынапты және тұрақты органикалық ластағыштарды, атап айтқанда полициклді хош иісті көмірсутектерді қоса алғанда, дисперсті заттардың

тиісті практика кодексін қабылдау			шығарындыларын одан әрі азайту мақсатында тұрғын үй секторында және шағын қондырғылар секторында ауаның ластануына қарсы күрес жөніндегі шараларды күшейту Қазақстан үшін өзекті
Шешім 2019/4 2012 жылы енгізілген түзетулермен Гетеборг хаттамасына шолу	<p>1. 2012 жылы енгізілген түзетулермен Гетеборг хаттамасын қарауға қаулы етеді</p> <p>2. Стратегия және шолу жөніндегі жұмыс тобынан, жоғарыда аталған баяндамаларды ескере отырып, жұмыс тобының елу жетінші сессиясының жұмысы туралы баяндамасының I қосымшаның негізінде шолу үшін элементтер мен материалдарды әзірлеуді жалғастыра отырып, оның қамту аясы мен мазмұнын қамтитын шолу жүргізу жоспарын әзірлеуді сұрайды;</p> <p>3. Тараптарға, қосалқы органдарға, байқаушыларға және басқа да мүдделі топтар мен ұйымдарға хатшылық құрастыратын алдағы шолу барысында қарау үшін қосымша элементтер туралы 2020 жылғы 15 наурызға дейін пікір беруді ұсынады стратегия және шолу жөніндегі жұмыс тобынан жоғарыдағы 2-тармақта аталған міндеттерді орындау кезінде алынған кез келген пікірді тиісті түрде ескеруді сұрайды;</p> <p>Қосымша Қышқылдандыруға, эвтрофикациялауға және жерге жақын озонға қарсы күрес туралы хаттаманың қамту саласын және шолудың мазмұнын айқындау мақсатында ақпараттық қамтамасыз етуге арналған әлеуетті</p>	<p>Қазандық қондырғылары үшін шығарындылар бойынша шектеу регламенттелген:</p> <p>Техникалық регламент, 3-бөлім, 6-тармақ: "Қазақстан Республикасының нарығында қазандық қондырғыларын қауіпсіз пайдаланудың көзделген шарттары сақталған жағдайда осы Техникалық регламентте белгіленген эмиссиялардың техникалық үлестік нормативтерін қамтамасыз ететін қазандық қондырғылары орналастырылуы мүмкін»</p> <p>Экологиялық кодекс , 1-бөлім, 1-бап, 105-тармақ: 105) эмиссиялар нормативтері – «қоршаған орта сапасы нормативтерінің сақталуы қамтамасыз етілетін жол берілетін эмиссиялар көрсеткіштері»</p> <p>Экологиялық кодекс 11. 1-бөлім, 17-бап: «Қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті орган: 26-3) эмиссиялардың, оның ішінде атмосфераға ластаушы заттар шығарындыларының жылжымалы көздері үшін эмиссиялардың техникалық үлестік нормативтерін әзірлейді және бекітеді; 29): қоршаған ортаға эмиссиялар нормативтерін айқындау әдістемесін; эмиссиялар</p>	<p>Гетеборг хаттамасын ратификациялауға дайындық кезінде шығарындылардың төбелік мәндері бойынша ұсыныстар беру бөлігінде Қазақстан үшін өзекті</p> <p>Эмиссиялар шектелген ластаушы заттардың тізбесі Энергетика министрінің 21.01.15 ж. №26 бұйрығында бекітілген.</p> <p>Әрбір нақты көз үшін жол берілетін эмиссияларды есептеу тәртібі эмиссиялар нормативтерін айқындау әдістемесінде айқындалған</p> <p>Конвенцияның хаттамаларын ратификациялау кезінде есептік рұқсат етілген эмиссиялар Гетеборг хаттамасының II қосымшада белгіленгеннен жоғары болмауы тиіс екендігі туралы 14-Әдістемеге нормативтік толықтыру енгізу ұсынылады</p> <p>Қазақстанның стратегиялық даму жоспарында Қазақстанның 2050</p>

	элементтер тізбесі	<p>нормативтері белгіленетін ластаушы заттар мен қалдықтар түрлерінің тізбесін бекітеді;» Экологиялық кодекс, 1-бөлім, 25-бап.</p> <p>Эмиссиялар нормативтері</p> <p>«1. Эмиссиялар нормативтеріне мыналар жатады:</p> <p>1) эмиссиялардың техникалық үлестік нормативтері;</p> <p>2) ластаушы заттар шығарындылары мен төгінділерінің жол берілетін шекті нормативтері;</p> <p>3) өндіріс және тұтыну қалдықтарын орналастыру нормативтері;</p> <p>5) күкіртті қоршаған ортада ашық түрде орналастыру нормативтері»</p>	жылға дейінгі ұзақ мерзімді даму стратегиясын іске асыруға сәйкес елдің үшінші жаңғыру процестері бекітіледі және жеделдетілген сапалы экономикалық өсу мен елдегі өмір сүру деңгейін арттыру бойынша, оның ішінде ауаға шығарындыларды азайту және Қазақстанның экологиялық стандарттарын халықаралық талаптармен теңестіру мәселелері бойынша міндеттер қойылады
Шешім 2019/5 Ауаның ластануын азайту саласындағы халықаралық ынтымақтастық үшін форум құру	<p>1. атқарушы органның өзінің отыз тоғызыншы сессиясының жұмысы туралы баяндамасына қосымшада қамтылған ұсынысқа сәйкес форум құруды құптайды (см. ECE/EV.AIR/144, қосымша I);</p> <p>2. атқарушы органның Президиумына осы форумға қатысты ұсынысты әзірлеуді жалғастыруды ұсынады;</p> <p>3. атқарушы органның Төрағасы жүргізу шеңберін әзірлеуді, форум жұмысын басқаруға тілек білдірген елдерді айқындауды, бірінші кеңесті ұйымдастыруды, форумның веб-сайтын одан әрі әзірлеуді және тиісті халықаралық ұйымдармен насихаттау іс-шараларын өткізуді қоса алғанда, бастапқы кезеңде форумның дамуында жетекші рөл атқаруды жалғастырады деп қаулы етеді;</p> <p>4. Тараптарға, елдерге және форумның басқа</p>	Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Экологиялық кодексі, Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің жобасы туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 30 желтоқсандағы № 1022 Қаулысы	Ауаның ластануын азайту саласындағы халықаралық ынтымақтастыққа арналған форум жұмысына белсенді қатысу тұрғысынан Қазақстан үшін өзекті

	да қатысушыларына форум жұмысын қолдау үшін заттай немесе ақшалай нысанда ерікті нысаналы жарналар енгізуді ұсынады.		
Шешім 2019/6 Кадастрлар және шығарындылар болжамдары бойынша нысаналы топтың қайта қаралған мандаты	б) нысаналы топ атқарушы орган бекіткен екі жылдық жұмыс жоспарларында өзіне тапсырылған жұмысты жүргізуге және тиісті баяндамалар ұсынуға, сондай-ақ өз жұмысы туралы басқа да тиісті органдарды хабардар етуге жауап береді; с) нысаналы топтың құрамына Конвенция Тараптарының жеке сапада әрекет ететін бейінді сарапшылары кіреді;	Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Экологиялық кодексі, Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің жобасы туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 30 желтоқсандағы № 1022 Қаулысы	Қазақстан үшін кадастрлар мен шығарындыларды болжау жөніндегі нысаналы топтың жұмысына белсенді қатысу үшін кандидаттарды ұсыну бөлігіндегі өзекті мәселе
Шешім 2019/7 Нысаналы топтың кешенді бағалауға арналған модельдерін әзірлеу жөніндегі қайта қаралған мандаты	б) нысаналы топ атқарушы орган бекіткен екі жылдық жұмыс жоспарларында өзіне тапсырылған жұмысты жүргізуге және тиісті баяндамалар ұсынуға, сондай-ақ өз жұмысы туралы басқа да тиісті органдарды хабардар етуге жауап береді; с) нысаналы топтың құрамына Конвенция тараптарының жеке сапада әрекет ететін бейінді сарапшылары кіреді;	Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Экологиялық кодексі, Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің жобасы туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 30 желтоқсандағы № 1022 Қаулысы	Кешенді бағалау үшін модельдерді әзірлеу жөніндегі нысаналы топтың жұмысына белсенді қатысу үшін кандидаттарды ұсыну бөлігінде Қазақстан үшін өзекті
Шешім 2019/8 Модельдерді өлшеу және әзірлеу жөніндегі нысаналы топтың қайта қаралған мандаты	б) нысаналы топ атқарушы орган бекіткен екі жылдық жұмыс жоспарларында өзіне тапсырылған жұмысты жүргізуге және тиісті баяндамалар ұсынуға, сондай-ақ өз жұмысы туралы басқа да тиісті органдарды хабардар етуге жауап береді; с) нысаналы топтың құрамына Конвенция тараптарының жеке сапада әрекет ететін бейінді сарапшылары кіреді;	Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Экологиялық кодексі, Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің жобасы туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 30 желтоқсандағы № 1022 Қаулысы	Өлшеу және модельдерді әзірлеу жөніндегі нысаналы топтың жұмысына белсенді қатысу үшін кандидаттарды ұсыну бөлігінде Қазақстан үшін өзекті
Шешім 2019/9 Жарты шар	б) нысаналы топ атқарушы орган бекіткен екі жылдық жұмыс жоспарларында өзіне	Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Экологиялық кодексі,	Жарты шар масштабында ауаның ластануын көшіру жөніндегі

масштабында ауаның ластануын көшіру жөніндегі нысаналы топтың қайта қаралған мандаты	тапсырылған жұмысты жүргізуге және тиісті баяндамалар ұсынуға, сондай-ақ өз жұмысы туралы басқа да тиісті органдарды хабардар етуге жауап береді; с) нысаналы топтың құрамына Конвенция тараптарының жеке сапада әрекет ететін бейінді сарапшылары кіреді;	Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің жобасы туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 30 желтоқсандағы № 1022 Қаулысы	нысаналы топтың жұмысына белсенді қатысу үшін кандидаттарды ұсыну бөлігінде Қазақстан үшін өзекті
Шешім 2019/10 Химиялық үйлестіру орталығының қайта қаралған мандаты	3. Орталық Ұлттық сарапшылармен байланысты қолдауға, оның жұмысы туралы ақпаратты қамтитын жаңартылатын веб-парақшасын жүргізуге және екі жылдық жұмыс жоспарына сәйкес басқа да ұйымдастырушылық мәселелерге жауап береді деп қаулы етеді; 4. орталық атқарушы орган бекіткен екі жылдық жұмыс жоспарларында өзіне тапсырылған жұмысты жүргізуге және тиісті баяндамаларды ұсынуға, сондай-ақ өз жұмысы туралы басқа да тиісті органдарды хабардар етуге жауап береді деп қаулы етеді.	Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Экологиялық кодексі, Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің жобасы туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 30 желтоқсандағы № 1022 Қаулысы	Химиялық үйлестіру орталығының жұмысына белсенді қатысу үшін және орталықпен өзара іс-қимыл жасау кезінде кандидаттарды ұсыну бөлігінде Қазақстан үшін өзекті мәселе
Шешім 2019/11 Шығыс метеорологиялық синтездеу орталығының қайта қаралған мандаты	3. Орталық Ұлттық сарапшылармен байланысты қолдауға, оның жұмысы туралы ақпаратты қамтитын жаңартылатын веб-парақшаны жүргізуге және екі жылдық жоспарлы жұмыстарға сәйкес басқа да ұйымдастырушылық мәселелерге жауап береді деп қаулы етеді; 4. орталық атқарушы орган бекіткен екі жылдық жұмыс жоспарларында өзіне тапсырылған жұмысты жүргізуге және тиісті баяндамаларды ұсынуға, сондай-ақ өз жұмысы туралы басқа да тиісті органдарды	Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Экологиялық кодексі, Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің жобасы туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 30 желтоқсандағы № 1022 Қаулысы	Қазақстан үшін Шығыс – метеорологиялық синтездеу орталығымен өзара іс-қимыл кезінде кандидаттарды ұсыну бөлігінде өзекті мәселе

	хабардар етуге жауап береді деп қаулы етеді.		
Шешім 2019/12 Метеорологиялық синтездеу орталығының қайта қаралған мандаты-Батыс	3. Орталық Ұлттық сарапшылармен байланысты қолдауға, оның жұмысы туралы ақпаратты қамтитын жаңартылатын веб-бетті жүргізуге және екі жылдық жұмыс жоспарына сәйкес басқа да ұйымдастырушылық мәселелерге жауап береді деп қаулы етеді; 4. орталық атқарушы орган бекіткен екі жылдық жұмыс жоспарларында өзіне тапсырылған жұмысты жүргізуге және тиісті баяндамаларды ұсынуға, сондай-ақ өз жұмысы туралы басқа да тиісті органдарды хабардар етуге жауап береді деп қаулы етеді.	Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Экологиялық кодексі, Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің жобасы туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 30 желтоқсандағы № 1022 Қаулысы	Қазақстан үшін өзекті емес , өйткені Қазақстан Тек Шығыс метеорологиялық синтездеу орталығымен өзара әрекеттеседі
Шешім 2019/13 Кешенді бағалау үшін модельдерді әзірлеу жөніндегі орталықтың қайта қаралған мандаты	3. Орталық Ұлттық сарапшылармен байланысты қолдауға, оның жұмысы туралы ақпаратты қамтитын жаңартылатын веб-бетті жүргізуге және екі жылдық жұмыс жоспарына сәйкес басқа да ұйымдастырушылық мәселелерге жауап береді деп қаулы етеді; 4. орталық атқарушы орган бекіткен екі жылдық жұмыс жоспарларында өзіне тапсырылған жұмысты жүргізуге және тиісті баяндамаларды ұсынуға, сондай-ақ өз жұмысы туралы басқа да тиісті органдарды хабардар етуге жауап береді деп қаулы етеді.	Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Экологиялық кодексі, Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің жобасы туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 30 желтоқсандағы № 1022 Қаулысы	Кешенді бағалау үшін модельдерді әзірлеу жөніндегі орталықтың жұмысына белсенді қатысу үшін және Орталықпен өзара іс-қимыл кезінде кандидаттарды ұсыну бөлігінде Қазақстан үшін өзекті
Шешім 2019/14 Кадастрлар және шығарындыларды болжау жөніндегі орталықтың	3. Орталық Ұлттық сарапшылармен байланысты қолдауға, оның жұмысы туралы ақпаратты қамтитын жаңартылатын веб-бетті жүргізуге және екі жылдық жұмыс жоспарына сәйкес басқа да ұйымдастырушылық мәселелерге жауап береді деп қаулы етеді;	Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Экологиялық кодексі, Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің жобасы туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 30 желтоқсандағы № 1022 Қаулысы	Кадастрлар мен шығарындыларды болжау жөніндегі орталықтың жұмысына белсенді қатысу үшін және Орталықпен өзара іс-қимыл кезінде кандидаттарды ұсыну бөлігінде Қазақстан үшін өзекті

кайта қаралған мандаты	4. орталық атқарушы орган бекіткен екі жылдық жұмыс жоспарларында өзіне тапсырылған жұмысты жүргізуге және тиісті баяндамаларды ұсынуға, сондай-ақ өз жұмысы туралы басқа да тиісті органдарды хабардар етуге жауап береді деп қаулы етеді.		
Шешім 2019/15 Өзендер мен көлдерге ауаның ластануының әсерін бағалау және мониторингтеу жөніндегі халықаралық бірлескен бағдарламаның қайта қаралған мандаты	d) бағдарламалық Орталық Техникалық жобаларды әзірлеуді, жұмыс жоспарына сәйкес нәтижелер беруді (жыл сайынғы баяндамаларды және барлық тиісті ақпарат пен деректерге қолжетімділікті қоса алғанда), нысаналы топтың тиісті кеңестеріне қатысуды, техникалық жұмыс кеңестерін және оқу жұмыс кеңестерін ұйымдастыруды, Ұлттық сарапшылармен байланысты қолдауды және тараптарға тікелей қолдау көрсетуді, тұрақты жаңартылатын веб-парақтаврын жүргізуді қоса алғанда, бағдарлама бойынша тиісті іс-шараларды үйлестіруге жауап береді; екі жылдық кезеңге арналған жұмыс жоспарына сәйкес бағдарлама және басқа да ұйымдастырушылық іс-шаралар туралы ақпаратты қамтитын; e) бағдарламалық орталық Тараптардың конвенцияны және оған хаттамаларды жүзеге асыруы үшін қажетті ауа ластануының жер үсті суларына әсері туралы барлық ақпарат пен деректерді дайындауға және ұсынуға жауап береді;	Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Экологиялық кодексі, Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің жобасы туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 30 желтоқсандағы № 1022 Қаулысы	Қазақстан үшін өзендер мен көлдерге Ауаның ластануының әсерін бағалау және мониторингтеу жөніндегі халықаралық бірлескен бағдарламадан өзара іс-қимыл кезінде кандидаттарды ұсыну бөлігіндегі өзекті мәселе
Шешім 2019/16 Ормандарға ауа ластануының әсерін бағалау	d) бағдарламалық орталық техникалық жобаларды әзірлеуді, жұмыс жоспарына сәйкес нәтижелер беруді (жыл сайынғы баяндамаларды және барлық тиісті ақпарат	Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Экологиялық кодексі, Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің жобасы туралы. Қазақстан	Ауа ластануының ормандарға әсерін бағалау және мониторингтеу жөніндегі халықаралық бірлескен бағдарламадан өзара іс-қимыл

<p>және мониторингтеу жөніндегі халықаралық бірлескен бағдарламаның қайта қаралған мандаты</p>	<p>пен деректерге қолжетімділікті қоса алғанда), нысаналы топтың тиісті кеңестеріне қатысуды, техникалық жұмыс кеңестерін және оқу жұмыс кеңестерін ұйымдастыруды, ұлттық сарапшылармен байланысты қолдауды және Тараптарға тікелей қолдау көрсетуді, веб-бетті жаңартуды қоса алғанда, бағдарлама бойынша тиісті іс-шараларды үйлестіруге жауап береді; екі жылдық кезеңге арналған жұмыс жоспарына сәйкес бағдарлама және басқа да ұйымдастырушылық іс-шаралар туралы ақпаратты қамтитын;</p> <p>е) бағдарламалық орталық тараптардың конвенцияны және оған хаттамаларды жүзеге асыруы үшін қажетті ормандарға ауа ластануының әсері туралы барлық ақпарат пен деректерді дайындауға және ұсынуға жауап береді;</p>	<p>Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 30 желтоқсандағы № 1022 Қаулысы</p>	<p>кезінде кандидаттарды ұсыну бөлігінде Қазақстан үшін өзекті</p>
<p>Шешім 2019/17 Ауаның ластануының табиғи өсімдіктер мен ауыл шаруашылығы дақылдарына әсері жөніндегі халықаралық бірлескен бағдарламаның қайта қаралған мандаты</p>	<p>d) бағдарламалық орталық техникалық жобаларды әзірлеуді, жұмыс жоспарына сәйкес нәтижелер беруді (жыл сайынғы баяндамаларды және барлық тиісті ақпарат пен деректерге қолжетімділікті қоса алғанда), нысаналы топтың тиісті кеңестеріне қатысуды, техникалық жұмыс кеңестерін және оқу жұмыс кеңестерін ұйымдастыруды, ұлттық сарапшылармен байланысты қолдауды және тараптарға тікелей қолдау көрсетуді, веб-парақшаларын жаңартуды қоса алғанда, бағдарлама бойынша тиісті іс-шараларды үйлестіруге жауап береді; екі жылдық кезеңге арналған жұмыс жоспарына сәйкес бағдарлама және</p>	<p>Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Экологиялық кодексі, Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің жобасы туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 30 желтоқсандағы № 1022 Қаулысы</p>	<p>Ауаның ластануының табиғи өсімдіктер мен ауыл шаруашылығы дақылдарына әсері жөніндегі халықаралық бірлескен бағдарламамен өзара іс-қимыл кезінде кандидаттарды ұсыну бөлігінде Қазақстан үшін өзекті</p>

	басқа да ұйымдастырушылық іс-шаралар туралы ақпаратты қамтитын; е) бағдарламалық орталық тараптардың конвенцияны және оған хаттамаларды жүзеге асыруы үшін қажетті табиғи өсімдіктер мен ауыл шаруашылығы дақылдарына ауа ластануының әсері туралы барлық ақпарат пен деректерді дайындауға және ұсынуға жауап береді;		
Шешім 2019/18 Экожүйелерге ауа ластануының әсерін кешенді мониторингілеу жөніндегі халықаралық бірлескен бағдарламаның қайта қаралған мандаты	е) бағдарламалық орталық техникалық жобаларды әзірледі, жұмыс жоспарына сәйкес нәтижелер беруді (жыл сайынғы баяндамаларды және барлық тиісті ақпарат пен деректерге қолжетімділікті қоса алғанда), нысаналы топтың тиісті кеңестеріне қатысуды, техникалық жұмыс кеңестерін және оқу жұмыс кеңестерін ұйымдастыруды, ұлттық сарапшылармен байланысты қолдауды және тараптарға тікелей қолдау көрсетуді, веб-парақшаларын жаңартуды қоса алғанда, бағдарлама бойынша тиісті іс-шараларды үйлестіруге жауап береді; екі жылдық кезеңге арналған жұмыс жоспарына сәйкес бағдарлама және басқа да ұйымдастырушылық іс-шаралар туралы ақпаратты қамтитын;	Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Экологиялық кодексі, Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің жобасы туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 30 желтоқсандағы № 1022 Қаулысы	Қазақстан үшін экожүйелерге ауа ластануының әсерін кешенді мониторингілеу жөніндегі халықаралық бірлескен бағдарламамен өзара іс-қимыл кезінде кандидаттарды ұсыну бөлігіндегі өзекті мәселе
Шешім 2019/19 Тарих және мәдениет ескерткіштерін қоса алғанда, ауаның ластануының материалдарға	д) бағдарламалық орталық тараптардың конвенцияны және оған хаттамаларды жүзеге асыруы үшін қажетті материалдарға Ауаның ластануының бақыланатын және модельденген әсерлері туралы саясат тұрғысынан өзекті сандық ақпаратты дайындауға және ұсынуға жауап береді; е) бағдарламалық орталық техникалық	Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Экологиялық кодексі, Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің жобасы туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 30 желтоқсандағы № 1022 Қаулысы	Тарих және мәдениет ескерткіштерін қоса алғанда, ауаның ластануының материалдарға әсері жөніндегі халықаралық бірлескен бағдарламамен өзара іс-қимыл кезінде кандидаттарды ұсыну бөлігінде Қазақстан үшін өзекті

<p>әсері жөніндегі халықаралық бірлескен бағдарламаның қайта қаралған мандаты</p>	<p>жобаларды әзірледі, жұмыс жоспарына сәйкес нәтижелер беруді (жыл сайынғы баяндамаларды және барлық тиісті ақпарат пен деректерге қолжетімділікті қоса алғанда), нысаналы топтың тиісті кеңестеріне қатысуды, техникалық жұмыс кеңестерін және оқу жұмыс кеңестерін ұйымдастыруды, Ұлттық сарапшылармен байланысты қолдауды және тараптарға тікелей қолдау көрсетуді, веб-парақшаларын жаңартуды қоса алғанда, Бағдарлама бойынша тиісті іс-шараларды үйлестіруге жауап береді; екі жылдық кезеңге арналған жұмыс жоспарына сәйкес бағдарлама және басқа да ұйымдастырушылық іс-шаралар туралы ақпаратты қамтитын;</p>		
<p>Шешім 2019/20 Ауаның ластануына байланысты сындарлы деңгейлер мен жүктемелер әсерлерінің, тәуекелдер мен үрдістердің модельдерін әзірлеу және карталарын жасау жөніндегі халықаралық бірлескен бағдарламаның қайта қаралған</p>	<p>d) Бағдарламалық орталықтар және бағдарлама бойынша нысаналы топтың төрағасы атқарушы орган бекіткен екі жылдық жұмыс жоспарларына сәйкес өздеріне тапсырылған жұмыстың орындалуына, олар бойынша баяндамалар ұсынуға және олардың жұмысы туралы басқа да тиісті органдарды хабардар етуге жауап береді.</p>	<p>Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-ІІІ Экологиялық кодексі, Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің жобасы туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 30 желтоқсандағы № 1022 Қаулысы</p>	<p>Ауаның ластануына байланысты сындарлы деңгейлер мен жүктемелер мен әсерлердің, тәуекелдер мен үрдістердің модельдерін әзірлеу және карталарын жасау жөніндегі халықаралық бірлескен бағдарламамен өзара іс-қимыл кезінде Қазақстан үшін кандидаттарды ұсыну бөлігінде өзекті</p>

мандаты			
Шешім 2019/21 Ауаның ластануының адам денсаулығына әсер ету аспектілері бойынша бірлескен нысаналы топтың қайта қаралған мандаты	d) бірлескен нысаналы топ Тараптардың конвенцияны және оған хаттамаларды жүзеге асыруы үшін қажетті ауа ластануының денсаулыққа әсері туралы барлық ақпарат пен деректерді дайындауға және ұсынуға жауап береді;	Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Экологиялық кодексі, Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің жобасы туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 30 желтоқсандағы № 1022 Қаулысы	Ауаның ластануына байланысты сындарлы деңгейлер мен жүктемелер мен әсерлердің, тәуекелдер мен үрдістердің модельдерін әзірлеу және карталарын жасау жөніндегі халықаралық бірлескен бағдарламамен өзара іс-қимыл кезінде Қазақстан үшін кандидаттарды ұсыну бөлігінде өзекті
Шешім 2019/22 Қызметтің негізгі түрлерін қаржыландыру туралы 2002/1 шешіміне түзетулер	2. II қосымшада бар кесте келесіге ауыстырылады: Ұсынылған жарналар шкаласы (Төменде 5-тармақта айтылған жарналар шәкілі келтірілген) А Конвенция тарабы пайыздар Еуропалық одаққа кірмейтін елдер үшін Қазақстан 0,497		Ауа ластануының орманға әсерін бағалау және мониторингтеу жөніндегі халықаралық ынтымақтастық бағдарламасының бағдарламалық үйлестіру орталығы қызметінің негізгі түрлерін қаржыландыруға арналған жарналарды есептеу бөлігінде Қазақстан үшін өзекті мәселе
Шешім 2019/23 2012 жылғы 4 мамырда енгізілген түзетулерімен 1999 жылғы қышқылдандыруға, эвтрофикациялауға,	қаулы 2012 жылғы 4 мамырда енгізілген түзетулермен бірге Ауаның алыс қашықтықтарға трансшекаралық ластануы туралы конвенцияға 1999 жылғы қышқылдандыруға, эвтрофикациялауға және жерге жақын озонға қарсы күрес туралы хаттамаға (Гетеборг ХАТТАМАСЫ) VII қосымшаға мынадай түзетулер енгізеді: 1-бап VII қосымшаға түзетулер		Гетеборг хаттамасын ратификациялауға дайындық бөлігінде Қазақстан үшін өзекті

<p>уға және жерге жақын озонға қарсы күрес туралы хаттамаға VII қосымшаға түзетулер</p>	<p>4-тармақтағы «2019 жылғы 31 желтоқсанға дейін" деген сөздер» 2024 жылғы 31 желтоқсанға дейін" деген сөздермен ауыстырылсын.</p> <p>2-бап Күшіне енуі</p> <p>Хаттаманың 13-бис-бабының 7-тармағына сәйкес осы тармақта жазылған рәсімді қабылдаған тараптар жағдайында, осы түзету қайта қаралған хаттаманың 13-бабы 7 а) тармағының ережелеріне сәйкес депозитарийге хабарлама ұсынбаған тараптар үшін, кем дегенде он алты тарап мұндай хабарламаны ұсынбаған жағдайда, комиссияның атқарушы хатшысы түзету барлық тараптарға жіберген күннен бастап бір жыл өткен соң күшіне енеді.</p> <p>Хаттаманың 13-бис-бабының 7-тармағында жазылған рәсімді қабылдамаған тараптар үшін осы түзету 13-бис-бабының 3-тармағында жазылған рәсімге сәйкес күшіне енеді.</p>		
---	---	--	--

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Экологиялық кодексі
2. Қазақстан Республикасының алыс қашықтықтарға ауаның трансшекаралық ластануы туралы конвенцияға қосылуы туралы. Қазақстан Республикасының 2000 жылғы 23 қазандағы N 89-II Заңы
3. Геодезия және картография туралы. Қазақстан Республикасының 2002 жылғы 3 шілдедегі N 332 Заңы
3. Қазақстан Республикасының 2002 жылғы 3 шілдедегі N 332 Заңы Геодезия және картография туралы.
4. 2010 жылғы 19 наурыздағы №257-IV «Мемлекеттік статистика туралы»
5. Қазақстан Республикасының 2012 жылғы 6 қаңтардағы № 527-IV Заңы Қазақстан Республикасының Ұлттық қауіпсіздігі туралы.
6. 2014 жылғы 16 мамырдағы №202-V" Рұқсаттар және хабарламалар туралы"
7. 2015 жылғы 16 қарашадағы №401-V" Ақпаратқа қол жеткізу туралы"
8. Ақпаратқа қол жеткізу, шешімдер қабылдау процесіне жұртшылықтың қатысуы және қоршаған ортаға қатысты мәселелер бойынша сот әділдігіне қол жеткізу туралы конвенцияға ластауыштардың шығарындылары мен тасымалдарының тіркелімдері туралы хаттаманы ратификациялау туралы. Қазақстан Республикасының Заңы 2019 жылғы 12 желтоқсандағы № 279-VI ҚРЗ. Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 4 наурыздағы №931 Жарлығы «Қазақстан Республикасында мемлекеттік жоспарлау жүйесінің одан әрі жұмыс істеуінің кейбір мәселелері туралы»
9. Қазақстан Республикасында мемлекеттік жоспарлау жүйесінің одан әрі жұмыс істеуінің кейбір мәселелері туралы «Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 4 наурыздағы №931 Жарлығы»

10. Қазақстан Республикасының Президенті - Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы, 2012 жылғы 14 желтоқсан «Қазақстан-2050 «Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты»
11. Қазақстан Республикасы Президентінің 2013 жылғы 30 мамырдағы №577 Жарлығы «Қазақстан Республикасының «жасыл экономикаға» көшуі жөніндегі тұжырымдама туралы»
12. Қазақстан Республикасы Президентінің 2013 жылғы 4 маусымдағы №579 Жарлығы «Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі инновациялық даму тұжырымдамасын бекіту туралы»
13. Қазақстан Республикасы Президентінің 2014 жылғы 26 мамырдағы №823 Жарлығы «Қазақстан Республикасы Президентінің «Жасыл экономикаға көшу жөніндегі кеңес құру туралы»
14. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2007 жылғы 14 желтоқсандағы №1232 Қаулысы «Жылу электр станцияларының қазандық қондырғыларында отынның әртүрлі түрлерін жағу кезінде қоршаған ортаға эмиссияларға қойылатын талаптар техникалық регламентін бекіту туралы»
15. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2009 жылғы 26 қаңтардағы №46 Қаулысы «Ферроқорытпаларды өндіру кезінде қоршаған ортаға эмиссияларға қойылатын талаптардың техникалық регламентін бекіту туралы»
16. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2009 жылғы 6 тамыздағы №1207 Қаулысы «Байер-жентектеу әдісімен глинозем өндіру кезінде қоршаған ортаға эмиссияларға қойылатын талаптар» техникалық регламентін бекіту туралы»
17. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2010 жылғы 10 қыркүйектегі №925 Қаулысы «Электролиз әдісімен алюминий өндіру кезінде қоршаған ортаға эмиссияларға қойылатын талаптар техникалық регламентін бекіту туралы»

- 18.Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 31 шілдедегі №864 Қаулысы «Қауіпті өндірістік объектілерді декларацияланатын объектілерге жатқызу өлшемшарттарын бекіту туралы»
- 19.Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2015 жылғы 31 желтоқсандағы №1175 Қаулысы «Ақпаратқа қол жеткізу мәселелері жөніндегі комиссия қызметінің тәртібін, ережесін бекіту туралы»
- 20.Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2016 жылғы 16 наурыздағы №143 Қаулысы «Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау саласын дамытудың 2016-2019 жылдарға арналған «Денсаулық» мемлекеттік бағдарламасын іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарын бекіту туралы»
- 21.Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2016 жылғы 13 қазандағы №589 Қаулысы «Мемлекеттік экологиялық ақпарат қорын жүргізу қағидаларын бекіту туралы»
- 22.Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2016 жылғы 7 қарашадағы №673 Қаулысы «Қазақстан Республикасының қоршаған ортасының жай-күйі және табиғи ресурстарын пайдалану туралы Ұлттық баяндаманы әзірлеу қағидаларын бекіту туралы»
- 23.Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 24 қаңтардағы №13 Қаулысы «Қоршаған ортаның жай-күйі және Қазақстан Республикасының табиғи ресурстарын пайдалану туралы Ұлттық баяндаманы жасау үшін орталық мемлекеттік органдар мен жергілікті атқарушы органдардың ақпарат беру қағидаларын бекіту туралы»
- 24.Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 15 мамырдағы №264 Қаулысы «Ғылыми және (немесе) ғылыми-техникалық қызметті базалық, гранттық, бағдарламалық-нысаналы қаржыландыру қағидаларын бекіту туралы «Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 25 мамырдағы №575 қаулысына өзгеріс енгізу туралы»
- 25.Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 12 желтоқсандағы №827 Қаулысы «Цифрлық Қазақстан «Мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы»

- 26.Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 30 желтоқсандағы № 1022 Қаулысы» «Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің жобасы туралы»
- 27.Қазақстан Республикасы Қоршаған ортаны қорғау министрінің 2007 жылғы 28 маусымдағы №204-ө бұйрығы «Қоршаған ортаға әсерді бағалау жүргізу жөніндегі Нұсқаулықты бекіту туралы»
- 28.Қазақстан Республикасы Қоршаған ортаны қорғау министрінің 2007 жылғы 25 шілдедегі №238-ө бұйрығы «Қоршаған ортаға әсерді бағалау рәсіміне және көзделіп отырған шаруашылық және өзге де қызмет бойынша шешімдер қабылдау процесіне қатысты экологиялық ақпаратқа қол жеткізу қағидаларын бекіту туралы»
29. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2007 жылғы 27 маусымдағы N 535 қаулысы «Қоршаған ортаны ластаудан келтірілген залалды экономикалық бағалау қағидаларын бекіту туралы».
- 30.Қазақстан Республикасы қоршаған ортаны қорғау министрінің 2012 жылғы 16 сәуірдегі №110-ө бұйрығы «Қоршаған ортаға эмиссиялар нормативтерін айқындау әдістемесін бекіту туралы»
- 31.Қазақстан Республикасы Қоршаған орта және су ресурстары министрінің 2014 жылғы 12 маусымдағы № 221-Ө бұйрығы. «Қоршаған ортаны қорғау саласындағы жекелеген әдістемелік құжаттарды бекіту туралы»
- 32.Геодезия, картография, кадастр және жерді қашықтықтан зондтау жөніндегі мемлекетаралық кеңес туралы ереже. 1992 жылғы 9 қазандағы, 2012 жылғы 30 мамырдағы достастыққа қатысушы мемлекеттердің геодезия, картография, кадастр және жерді қашықтықтан зондтау саласындағы өзара іс-қимылы туралы келісімге өзгерістер енгізу туралы хаттамаға қосымша
- 33.Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрінің м. а. 2014 жылғы 26 қарашадағы №197 бұйрығы Автокөлік құралдарының қауіпсіздігіне қойылатын талаптар «техникалық регламентін бекіту туралы»

34. Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2014 жылғы 28 қарашадағы №155 бұйрығы «Ең озық қолжетімді технологиялар тізбесін бекіту туралы»
35. Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрінің м. а. 2014 жылғы 26 желтоқсандағы №300 бұйрығы «Қауіпті өндірістік объект қауіптілігінің жалпы деңгейін айқындау қағидаларын бекіту туралы»
36. Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрінің 2014 жылғы 30 желтоқсандағы №341 бұйрығы «Қауіпті өндірістік объектілерді декларацияланатын объектілерге жатқызу өлшемшарттарын айқындайтын қағидаларды және қауіпті өндірістік объектінің өнеркәсіптік қауіпсіздік декларациясын әзірлеу қағидаларын бекіту туралы»
37. Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрінің 2014 жылғы 30 желтоқсандағы №353 бұйрығы «Қауіпті өндірістік объектілерді сәйкестендіру қағидаларын бекіту туралы»
38. Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2015 жылғы 21 қаңтардағы № 26 бұйрығы. «Эмиссиялар нормативтері белгіленетін ластаушы заттар мен қалдықтар түрлерінің тізбесін бекіту туралы»
39. Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2015 жылғы 21 қаңтардағы №27 бұйрығы «Шаруашылық және өзге де қызметтің экологиялық қауіпті түрлерінің тізбесін бекіту туралы»
40. Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2015 жылғы 23 қаңтардағы №37 бұйрығы «Кешенді экологиялық рұқсаттар беру қағидаларын және қоршаған ортаға эмиссияларға рұқсаттардың орнына кешенді экологиялық рұқсаттар алу мүмкін болатын өнеркәсіп объектілері үлгілерінің тізбесін бекіту туралы»
41. Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2015 жылғы 12 ақпандағы № 79 бұйрығы. «Шығарындылардың белгіленген мөлшері бөліктерін, азайту бірліктерін, шығарындылардың сертификатталған азайту бірліктерін, парниктік газдарды сіңіру бірліктерін және Қазақстан

- Республикасының халықаралық шарттарында көзделген басқа да туынды бірліктерді құру және олардың айналысы қағидаларын бекіту туралы»
- 42.Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2015 жылғы 16 ақпандағы №100 бұйрығы «Мемлекеттік экологиялық сараптама жүргізу қағидаларын бекіту туралы»
- 43.Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2015 жылғы 26 ақпандағы № 145 бұйрығы «Қоршаған орта сапасының нысаналы көрсеткіштерін айқындау қағидаларын бекіту туралы».
- 44.Қазақстан Республикасы Қоршаған ортаны қорғау министрінің 2012 жылғы 10 мамырдағы № 147-ө бұйрығы. «Көміртегі бірліктерінің мемлекеттік тізілімін жүргізу ережесін бекіту туралы»
- 45.Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 28 ақпандағы №169 бұйрығы «Адамға әсер ететін физикалық факторлардың гигиеналық нормативтерін бекіту туралы "
- 46.Парниктік газдар шығарындылары көздерінің және сіңірулерінің мемлекеттік кадастрын жүргізу және ұстау қағидаларын бекіту туралы
- 47.Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2015 жылғы 5 наурыздағы № 176 бұйрығы.
- 48.«Аумақтардың экологиялық ахуалын бағалау өлшемшарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2015 жылғы 16 наурыздағы №202 бұйрығы
- 49.Парниктік газдар шығарындылары мен сіңірулерін мемлекеттік түгендеудің толықтығына, ашықтығына және анықтығына бақылау жүргізу қағидаларын бекіту туралы
- 50.Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2015 жылғы 18 наурыздағы № 214 бұйрығы.
- 51.Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2015 жылғы 19 наурыздағы № 221 бұйрығы. «Парниктік газдарды түгендеу мониторингі мен бақылау қағидаларын бекіту туралы»
52. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 20 наурыздағы №236 бұйрығы «Өнеркәсіп объектілеріне қойылатын

санитарлық-эпидемиологиялық талаптар» санитарлық қағидаларын бекіту туралы»

53.Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 20 наурыздағы № 237 бұйрығы. «Өндірістік объектілердің санитарлық-қорғаныш аймағын белгілеу бойынша санитарлық-эпидемиологиялық талаптар» санитарлық қағидаларын бекіту туралы»

54.Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің м.а. 2016 жылғы 10 маусымдағы № 241 бұйрығы. «Ластауыштардың шығарындылары мен тасымалдарының мемлекеттік тіркелімін жүргізу қағидаларын бекіту туралы»

55.Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрінің м. а. 2015 жылғы 26 наурыздағы №329 бұйрығы «механикалық көлік құралдары мен олардың тіркемелерін міндетті техникалық қарап-тексеруді ұйымдастыру және жүргізу қағидаларын бекіту туралы»

56.Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2015 жылғы 18 наурыздағы № 214 бұйрығы. «Қазақстан Республикасының автомобиль жолдарымен жүруге арналған автокөлік құралдарының рұқсат етілген параметрлерін бекіту туралы Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрінің м.а. 2015 жылғы 26 наурыздағы № 342 бұйрығы.

57.Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2015 жылғы 22 мамырдағы №369 бұйрығы «Қоршаған ортаны қорғау саласындағы мемлекеттік көрсетілетін қызметтер регламенттерін бекіту туралы»

58.Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі статистика комитеті Төрағасының м. а. 2015 жылғы 25 желтоқсандағы №223 бұйрығы «Қоршаған орта статистикасы көрсеткіштерін қалыптастыру жөніндегі әдістемені бекіту туралы»

59. Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2015 жылғы 29 желтоқсандағы №1096 бұйрығы «Табиғатты қорғау іс-шараларына қатысу бойынша ішкі істер органдарының жұмысын ұйымдастыру қағидаларын бекіту туралы»

60. Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2015 жылғы 15 желтоқсандағы №721 және Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің м. а. 2015 жылғы 30 желтоқсандағы №835 бірлескен бұйрығы «Қоршаған ортаны қорғау, табиғи ресурстарды толықтыру және пайдалану саласындағы тәуекел дәрежесін бағалау өлшемшарттарын және тексеру парағын бекіту туралы»
61. Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрінің 2015 жылғы 15 желтоқсандағы №1206 және Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 28 желтоқсандағы №814 бірлескен бұйрығы «Өнеркәсіптік қауіпсіздік саласындағы тәуекел дәрежесін бағалау өлшемшарттары мен тексеру парақтарын бекіту туралы»
62. Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2016 жылғы 25 қарашадағы № 8 нормативтік қаулысы. Соттардың Қазақстан Республикасының азаматтық істер жөніндегі экологиялық заңнамасын қолдануының кейбір мәселелері туралы.
63. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2016 жылғы 6 маусымдағы №239 бұйрығы «Өндірістік бақылауды жүзеге асыруға қойылатын санитарлық-эпидемиологиялық талаптар «санитарлық қағидаларын бекіту туралы»
64. Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің м. а. 2016 жылғы 10 маусымдағы №240 бұйрығы «Жобалары қоғамдық тыңдауларға шығарылуға жататын шаруашылық қызмет түрлерінің тізбесін бекіту туралы»
65. Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің м. а. 2016 жылғы 10 маусымдағы №241 бұйрығы «Ластауыштардың шығарындылары мен тасымалдарының мемлекеттік тіркелімін жүргізу қағидаларын бекіту туралы»
66. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2017 жылғы 27 маусымдағы №463 және Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2017 жылғы 20 шілдедегі №285 бірлескен бұйрығы «Халықтың санитарлық-эпидемиологиялық саламаттылығы саласындағы

тәуекел дәрежесін бағалау өлшемшарттарын және тексеру парақтарын бекіту туралы»

67. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитеті Төрағасының 2017 жылғы 15 қарашадағы № 173 бұйрығы. «Өнеркәсіп және қоршаған орта статистикасы бойынша жалпымемлекеттік статистикалық байқаулардың статистикалық нысандары мен оларды толтыру жөніндегі нұсқаулықтарды бекіту туралы»

68. Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Автокөлік жолдары комитеті Төрағасының 2017 жылғы 26 желтоқсандағы №177 бұйрығы. ҚР Ұ 218-137-2017 «Жол-көлік инфрақұрылымын тұрақты дамытудың жасыл қағидаттары нормативтік-техникалық құжатын бекіту туралы»

69. Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2018 жылғы 7 қыркүйектегі № 356 бұйрығы «Өндірістік экологиялық бақылау жүргізу кезінде қоршаған ортаға эмиссиялардың автоматтандырылған мониторингін жүргізу қағидаларын және өндірістік экологиялық бақылау нәтижелері бойынша есептілікке қойылатын талаптарды бекіту туралы»

70. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2018 жылғы 28 желтоқсандағы № 107 бұйрығы «Ақпараттық құралдар тізбесін бекіту туралы»

71. Қазақстан Республикасы Экология, Геология және табиғи ресурстар министрінің 2020 жылғы 25 мамырдағы № 120 бұйрығы. Қоршаған ортаның жай-күйіне мониторинг, метеорологиялық және гидрологиялық мониторинг жүргізумен технологиялық байланысты қызмет түрлерінің тізбесін бекіту туралы

72. Қазақстан Республикасы Экология, Геология және табиғи ресурстар министрінің 2020 жылғы 2 маусымдағы № 130 бұйрығы. «Қоршаған ортаны қорғау саласында мемлекеттік қызметтер көрсету қағидаларын бекіту туралы»

- 73.Кеден одағы Комиссиясының 2011 жылғы 9 желтоқсандағы № 877 Кеден одағының техникалық регламентін қабылдау туралы шешімі «Доңғалақты көлік құралдарының қауіпсіздігі туралы»
- 74.СТ РК ISO 14001-2016 Экологиялық менеджмент жүйелері. Талаптар және қолдану жөніндегі Нұсқаулық
- 75.МЕМСТ 17.0.0.04-90 - Табиғатты қорғау. Өнеркәсіптік кәсіпорынның экологиялық паспорты. Негізгі ережелер
- 76.СТ РК 2677-2015 Экологиялық таза қызметтің менеджмент жүйесі. Қолдану жөніндегі Нұсқаулық
- 77.СТ РК 2675-2015 Экологиялық таза қызметтің менеджмент жүйесі. Қолдану жөніндегі Нұсқаулық
- 78.СТ РК 1506-2006 Экологиялық менеджмент жүйесі өнім стандарттарындағы Қоршаған орта аспектілері. Негізгі ережелер
- 79.2016 жылғы қоршаған ортаның жай-күйі және табиғи ресурстарды пайдалану туралы Ұлттық баяндама. Қазақстан Республикасының Энергетика министрлігі. Астана 2017ж.
80. 2017 жылғы қоршаған ортаның жай-күйі және табиғи ресурстарды пайдалану туралы Ұлттық баяндама. Қазақстан Республикасының Энергетика министрлігі. Астана 2018ж.
- 81.2018 жылғы қоршаған ортаның жай-күйі және табиғи ресурстарды пайдалану туралы Ұлттық баяндама. Қазақстан Республикасының экология, геология және табиғи ресурстар министрлігі. Нұрсұлтан 2019ж.
82. 2019 жылғы қоршаған ортаның жай-күйі және табиғи ресурстарды пайдалану туралы Ұлттық баяндама. Қазақстан Республикасының экология, геология және табиғи ресурстар министрлігі. 2020жыл
- 83.Қоршаған ортаны қорғау және Қазақстанның тұрақты дамуы 2015-2019. Статистикалық жинақ. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитеті. Нұрсұлтан 2020ж.

84. 2019 жылғы ҚР қоршаған ортасының жай-күйі туралы ақпараттық бюллетені. Қазақстан Республикасының Энергетика министрлігі. "Қазгидромет" РМҚ. 2020 жыл
85. Бағдарламалық білім беру құжаттарына және ҚР БҒМ, Қазақстан, Білім және ғылым министрлігі, ақпараттық-талдау орталығына операциялық жоспарға 4 ТДМ имплементациялау бойынша ұсыныстарды әзірлеудің талдамалық есебі. Астана, 2017
86. Ауаның ластануы мәселелері бойынша БҰҰ ЕЭК материалдары
87. Қазақстан Республикасындағы химиялық заттарды басқару жөніндегі ұлттық профиль. «Орнықты дамуға жәрдемдесу орталығы» ҚҚ. Алматы, 2020 жыл
88. Қазақстан. Экологиялық қызметтің нәтижелілігіне шолу. ЕСЕ/СЕР/185. ЕЭК ООН. Шығарылым №50. 2019ж.